

NUME DE CULORI – NUME DE PLANTE

Aurelia CODREANU, *lector superior universitar,*
Svetlana STANȚIERU, *lector superior universitar,*
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *The present research examines the class of the chromatic terms formed on the basis of plant names: **bujoriu, brândușiu, șofrăniu, toporășiu, zambiliu** etc. The lexical units attested in the Romanian language are formed by derivation (**bujorat, sulfiniu, lilial**), by compounding (**galben-șofran, trandaririu-violet**), by conversion (**iris, mimosa, vanilie**).*

Keywords: *derivation, realia, neological-chromatic lexis, archaic lexis, folk lexis.*

Oamenii au nevoie de culori continuu. Lumea imaginii, alcătuită dintr-o diversitate de configurații ale culorilor, reprezintă un mijloc de comunicare, prin universalizarea limbajului simbolic figurativ, astfel putându-se realiza transmiterea și receptarea unui număr mare de informații. Câmpul semantic al cromaticii, variat și distinct conturat, adaugă calitatea sa vizuală în ansamblul lexicului românesc, fiind dinamic și înregistrând dispariția unor termeni, dar și asimilarea unui număr important de neologisme. „Foamea” de culoare este

destul de pronunțată, fapt demonstrat de apariția a noi și noi mijloace lingvistice de exprimare a cromaticii – unele destul de inedite chiar.

Toți oamenii normali văd culorile la fel, dar în comunicare apare necesitatea denumirii unei nuanțe aparte. În studiul de față ne vom referi la nume de plante – nume de culori, realizând o fișare sau catalogare propriu-zisă a acestor nume de culoare fie că sunt arhaisme (aproso un număr destul de mare), fie că sunt neologisme (un număr, se pare, în creștere, datorită gradului sporit de posibilități de asociere și intenția vorbitorului de a fi mai explicit și de a nuanța exprimarea).

O primă etapă de exprimare a cromaticii este comparația – „clasicul” mijloc de exprimare a culorii prin valorificarea și a câmpului lexico-semantic *flora*. În acest caz, culoarea realiei / entității se redă „metaforic”, fiind comparată / asociată cu o altă realie. Astfel, apar comparațiile de tipul: *roșu ca bujorul / macul / trandafirul* etc.; *ochi albaștri ca cicoarea / ca albăstrelele*; *galben ca șofranul, verde ca iarba, galben ca lămâia, galben ca lipanul* etc., făcând trimitere la denotatul care este tradițional asociat cu această culoare, devenind un etalon.

Clasa termenilor cromatici formați de la numele unui obiect și sufixul *-iu* se definesc (în primul rând sau chiar exclusiv) prin culoarea caracteristică obiectului respectiv. Membrii acestei clase sunt nu numai numeroși, dar clasa respectivă este, practic, deschisă, deoarece „nu există restricții de principii pentru a forma un asemenea termen cromatic de la numele oricărui obiect” (Bidu-Vrănceanu 1986: 157). Așa se explică, în mare, de ce unii termeni de acest fel se întâlnesc doar în anumite dicționare, iar circulația lor reală e discutabilă.

Sufixul *-iu* exprimă echivalența de culoare în derivatele: *liliachiu* – de culoarea liliacului, *șofrăniu* – de culoarea șofranului, *trandafiriu* – de culoarea trandafirului, *zambiliu* – de culoarea zambilei etc., completând clasa termenilor cromatici formați de la numele unei realii – *nume de plantă*. Termenii respectivi se definesc, după cum e lesne de observat, prin culoarea caracteristică realiei / entității date – planta respectivă. În această ordine de idei, Angela Bidu-Vrănceanu susține că „numărul termenilor cromatici este sporit continuu prin libertatea de a crea derivate cu acest sens după modelul: numele obiectului X + *-iu* = „de culoarea obiectului X”, cum ar fi *cenușiu, vișiniu*, dar și *cărniiu, prăfuriu*” (Bidu-Vrănceanu 1986: 154).

De exemplu, în limba română există numeroase unități lexicale nume de culoare provenite de la numele de plante formate cu sufixul *-iu*. Evident, unele fac parte din clasa arhaismelor, a regionalismelor sau a cuvintelor populare, altele sunt constituate ale lexicului activ al vorbitorului de limbă română. Indicele de nume al termenilor cromatici formați cu sufixul *-iu* prezentat mai jos este constituit în studiu, consultându-se mai multe opere lexicografice (*DEXI, DAR, DCN, DCR*, dar și un studiu mai vechi (1932) semnat de Teodor Porucic *Terminologia românească în Basarabia*:

alăciu – de culoarea spicului plantei de alac; *albiu*; *băburugiu* (*reg.*) – rozalb-violaceu ca floarea de rujă; *brândușiu* (*arh.*) – roșu închis tare și ochios; *cânepiu* – de culoarea seminței de cânepă; *cenușiu-închis*; *curechiu* (*reg.*) – verde deschis ca a frunzei de curechi; *dedițiu* – albăstrui; cu reflexe albastre; *gherghevăniu* (*reg.*) – de culoarea roșu-închis; *liliachiu* – care este de culoarea liliacului; violet / *liliaciu* (*reg.*) – care este de culoarea liliacului; violet / *lilichiu* (*reg.*) – care este de culoarea liliacului; violet *lilieciu* (*reg.*) – care este de culoarea liliacului; violet; *mestecăniu* (*arh.*) – galben deschis ca floarea uscată de mestecăn; *micșuniu* – violet ca floarea de micșunea; *pansiu* (*reg.*) – galben ca floarea de pansea; galben-catifelat; *peliniu* (*arh.*) – cenușiu-verzui ca frunza pelinului; *prăzuliu* – verde-închis, de culoarea prazului copt; *rășuriu* – care este de culoarea florilor de răsură; *trandafiriu*; *rozachiu* (*reg.*) – de culoarea trandafirului; roz-deschis; *rozariu* (*reg.*) – de culoarea tranda-

firului; roz-deschis; *sipichiu* (arh.) – galben-deschis ca floarea sipicii (numită și *bărburel*); *stejăriu* (arh.) – verde intens ca frunza de stejar; *stânjeniu* – care este de culoarea florii de iris; violet-închis; *stânjiniiu* (reg.) – care este de culoarea florii de iris; violet-închis; *sulfiniu* (arh.) – galben deschis ca floarea de sulfină; *șofrăniu* (arh.) – care este de culoare albastru-violet ca cea a florii de șofran; *toporășiu* – de culoarea florii de toporas; vioriu; *trandafiriu* – de culoarea trandafirului; roz; *tutuniu* – de culoarea tutunului uscat; maroniu; *zambiliu* (reg.) – de culoarea zambilei; roz; violet; alb.

Acestea și alte lexeme le putem atesta în opera scriitorilor români: „Să se primenească-n ie / Și-n rochiță *lilichie* / Să placă altor și mie.” (Vasile Alecsandri, *Hore*, XXVI *Domnica*, în *Opere*, vol. III, p. 493); „Hamlet, cu sabia în mână, sub fulgerul *zambiliu* / Vezi din turnul propriu-zis / Cum intră un câine în paradis.” (Dumitru Radu Popescu, *Un câine în paradis*, în *Falca lui Cain*, p. 244); „Totuși nu-i mergea chiar rău. Se mai împlinise în ultimul an și se împlinea pe zi ce trece, încât acum de se mai putea apleca să-și lege șireturile, obrazii îi prinseseră din nou culoarea, o culoare *rozalie-liliachie*, mai curând nesănătoasă, ca cea a puilor de rândunică ieșiți din ouă.” (Radu Aldulescu, *Sonata pentru acordeon*, p. 358); „La dreapta, o scoară foarte mare, de culoare neagră, cu rânduri de flori *rozarii* și frunze verzi, împodoba peretele, fiind, la fel, un exponat pentru oaspeți.” (Vlad Grecu, *Unde-s zeei popoarelor învinse*, p. 238); „Iulia îl pierdu un minut în mulțime, dar îl dibui după aburul gros ce-i ieșea din raglan, după mersul lăbărțat, părea că se rostogolește printre pardesiuri, vocile găunoase, uitate, scurse pe ziduri, zgâriind geamurile groase ale vitrinelor, printre figurile de plastic *rozachii-gălbui*, de cenușă.” (Stelian Tănase, *Playback*, p. 239) etc.

Astfel de exemple și multe altele prezente în vocabularul cromatic popular / arhaic / regional sau neologic al numelor de culori provenite de la numele plantelor relevă, în mod plinar, pertința cultural-istorică a faptelor de limbă, condiția lor de embleme ale viziunii vorbitorilor asupra lumii. Apropo, exemplele selectate din operele artistice scrise doar de autori români a avut un scop determinant – să nu avem traduceri și să nu înregistrăm „mostre” / modele străine.

Adjectivele cromatice se formează de la substantive, prin următoarele procedee:

- a) prin **derivare**: *curechiu* (reg.), *liliachiu*, *rozaliu*, *sulfiniu*, *toporășiu*, *trandafiriu* etc.;
  - suf. **-iu**: *zambiliu*, *cânepiu*, *bujoriu*, *prăzuliu*, *șofrăniu*, *gherghevăniu*, *pansiu*, *peliniu*, *tutuniu* etc.: „În locul lor sosiră cu negri maci în dinți / Femei întunecate cu gura *tutunie*, / Cu ochi ca alaunul, și au dansat fierbinți, / Și răgușit cântat-au o tristă melodie.” (Nicolae Labiș, *Pierderile*, în *Albatrosul ucis*, p. 73); „ – Ce anume, Fana? o întrebă Sergiu cu blândețe, netezindu-i părul moale și rar, *cânepiu*.” (Cezar Petrescu, *Dumineca orbului*, p. 77);
  - suf. **-al**: *lilial*;
  - suf. **-at**: *îmbujorat*, *bujorat* etc.;
  - suf. **-el**: *stânjenel*, *viorel* etc.
- b) prin **compunere**: *alb-roz*, *galben-șofran*, *cafeniu-violaceu*, *liliachiu-spălăcit*, *liliachiu-subtil*, *roz-bujor*, *roz-violet*, *roz-ciclam*, *roz-mușcată*, *roz-liliachiu*, *roz-azalee*, *roz-caprițoi*, *roz-violaceu*, *trandafiriu-violet* etc.:
  - **nume de culoare + nume de plantă**: *alb-păpădie*, *alb-iasomie*, *alb-lăcrimioară*, *albastru iris*, *albastru lavandă*, *galben-șofran*, *roșu-cyclame*, *verde-orz*, *verde-praz* etc.: „Primăvara, vara și toamna zburară, în prag de iarnă geroasă născui un băiețel cu ochii ca marea și părul *alb-păpădie*.” (Florea-Dascăl, *Fericire deplină*, în *Femeia de la picioarele bărbatului meu*, p. 248); „Norii erau pleoape zdrențuite / dezvelind mereu acel *albastru iris* / și portocaliu.” (Nichita Stănescu, *Invizibilul soare*, în *Necuvintele*, p. 261); „Deschise cutia, puse hârțiile la loc. Lăsă în jos capacul încrustat

cu sidef. Se ridică ținând cutia la piept, merse liniștită făcând să se miște faldurile capotului *albastru lavandă* lung până la glezne, îndreptându-se spre comoda veche din colț.” (Constantin Țoiu, *Însoțitorul*, p. 258); „Era un telefon *galben-șofran*, o culoare de cel mai prost-gust cu puțință, fusese vopsit intenționat așa, la cererea Ralucaii, și rămăsese așa, deși Tudor Cernat le atrăsese atenția, într-o seară, când îl descoperise, că nu e deloc inspirată această culoare.” (Dinu Săraru, *Clipa*, p. 129); „Înaltă, unu și optzeci pe puțin, bine proporționată însă, ca o dansatoare de la Friedrichsstadt-palast, în halat de eponj *roșu-cyclame* până la glezne, papuci de lână albi și pufoși, plete blond-platinate strânse la ceafă cu o fundă albastră.” (George Șerban, *Somnul*, p. 249); „Îi vorbise despre un roșu ca de tomată, stors din sevele nu știu cărei moluște și de *verdele-orz* al unui venin, până când Darrielle se încredințase că tapiseria va mai fi gata la Sfântul Așteaptă.” (Daniela Zeca, *Istoria romanțată a unui safari*, p. 125); „Din motive tainice, cam la o săptămână după ce pânza fusese arborată, cineva adăugase cu o vopsea *verde-praz*, într-un colț, încă o nemulțumire: «Jos Ceaușescu! Un nu hotărât dictaturii!»” (Laura Aprodu, *Amintiri din casa scării*, p. 94) etc.;

- **nume de culoare + prep. de + nume de plantă:** *alb de cânepă*, *alb de narcisă*, *alb de salcâm*, *albastru de cicoare*, *albastru de levănțică*, *negru de abanos*, *negru de pansea*, *roșu de mac*, *verde de lucernă*, *verde de urzică* etc.: „Se ridică un dop de băiețel, cu părul bălan, bătând în *alb de cânepă*, cu nasul redus la o vagă intenție, cu ochii naivi și cu întreaga înfățișare mai deosebită, mai subțire decât a celorlalți tovarăși.” (Cezar Petrescu, *Apostol*, p. 47); „Fă-ți timp s-admiri *albastrul de cicoare*, / Imaculatul alb al lăcrimioarei, / Un verde-crud, în zi de primăvară, / Oranjul orizontului, spre seară.” (Ala Mîrza-Turbal, *Fă-ți timp...*, în *Lumea vreau s-o văd mai bună*, p. 16); „Amurg fecund, din altă vârstă, / amurg fecund de Prier e, / precum a fost și altădată, / când Leda albă se-nvoise / să-ndure-n *albul de narcise* / povara unei lebede.” (Lucian Blaga, *Prier*, în *Hronicul și cântecul vârstelor*, p. 127); „Un ciubăr cu apă proaspăt scoasă din fântână adăsta alături de o etajeră din lemn geluit, pe care trona un lighean de faianță emailată, împodobită cu scene pastorale pictate într-un *albastru de levănțică*.” (Toma Pavel, *A șasea lumină*, p. 22); „Am rupt o floare de mușcată și i-am prins-o în păr, lângă ureche. Îi venea foarte bine la tenul ei de creolă; cu floarea aceea era chiar ca o țigancă, *negrul de abanos* al părului și roșul aprins al florii se potențau reciproc.” (Chiril Tricolici, *Calimera*, p. 251); „Fata tot mai surâdea, ochii ei mari-rotunzi, cu pupilele înghițite în câmpul catifelat al irișilor negri, un *negru de pansea*, contrastând ciudat cu arămiul părului și al sprâncenelor, dar în armonie cu nuanța castanie a genelor, își mutau privirea de la unchi la moașă...” (Ada Orleanu, *Bun rămas, crânguri de alun*, p. 12); „<...> scenariul acesta / îmi vine ca o mânășă / *roșul de mac* / altul / decât roșul toreadorului / spun / în timp ce golesc / ulcele de lumină...” (Vasile Iftime, *Cinematograf*, în *Poeme din sărbătoarea Nebunului*, p. 133); „<...> vom auzi cartofii în cratițe cum complotă, și-n după-amiezi de toamnă, virili, vom face-abuz cu galben de caisă, cu roșu de harbuz, cu *verde de lucernă* și mov de glob lucios, blând ocrotiți de-aripa plâpândului Eros...” (Emil Brumaru, *Commedia Dell'Arte (II)*, în *Opera poetică*, vol. 3, p. 29); „Masa, cam strâmbă, se află în grădină sub un copac înflorit, un fel de copac-total, copac-sinteză, cu flori roz, roșii, galbene, albe și încărcat de tot felul de fructe: mere și pere, mai ales, printre frunze colorate în nuanțe diferite de verde, de la cel de alună necoaptă la *verdele de urzică*.” (Simona Popescu, *Exuvii*, p. 278) etc.;
- **nume de nuanță + prep. de + nume de plantă:** *verde crud de lintiță*, *verde luminos de paltin* etc.: „Se zvonise că nici babornița cu smocuri rare și incolore de

păr sub tulpan și cu volănașele de la rochia pe care o purta și iarna și vara înfoiate și verzi, de un *verde crud de lintiță*, nu fusese ușă de biserică în tinerețe.” (George Mihail Zamfirescu, *Maidanul cu dragoste*, p. 148); „Cât aș vrea să mai fiu iarăși printre munți o zi de vară, / Să revăd pădurea verde, verdele atât de drag, / Verdele închis și tainic, ce te-ncântă, te-nfioară, / *Verde luminos de paltin*, verdele adânc de fag.” (Alice Călugăru, *Printre munți*, în *Versuri*, p. 72) etc.;

- **nume de culoare provenit de la numele plantei + determinativ:** *ciclamen închis, liliachiu spălăcit, liliachiu subtil, roz-țipător, trandafiriu gingaș, trandafiriu ireal, rozuliu-veșted, violet aprins, violet murdar* etc.: „Feliuțele de șuncă, tăiate pedant, și brânza gălbuie îmi fac totuși sete; roșiile cărnoase, *ciclamen închis*, sunt deja o amintire a verii.” (Mihai Zamfir, *Acasă*, p. 76); „Lemnul-câinesc părea învăluit în spumă de lapte; cătina înfiripa frunzele sale ascuțite într-un *liliachiu spălăcit*.” (Duiliu Zamfirescu, *În război*, în *Viața la țară. Tănase Scatiu. În război*, p. 306); „Dar din când în când nimerea câte unul bun; iar paliditatea aceea a tenului, și mai cu seamă coloritul acela de-un *liliachiu subtil* al pleoapelor, trebuia și Mihnea să recunoască, îi împrumuta un oarecare farmec... mai mult feminin și care contrasta, drace, cu pieptul lui pronunțat athletic, și cu statura aceea înaltă și suplă, când se ridica.” (Gib I. Mihăescu, *Zilele și nopțile unui student întârziat*, p. 253) etc.; „<...> și atunci a ieșit înaintea mea trimisul numărul trei în chip de femeie tânără, avea obrazul alungit, pielea de un *trandafiriu-gingaș*, nu m-a întrebat de cine fug, știam că mă cunoaște, n-am văzut-o niciodată, dar știam că mă cunoaște, convulsii-le mi le-a luat cu mâna, m-am relaxat, o priveam uimită, ea zâmbea blândă și înțeleghătoare.” (Lidia Istrati, *Goana după vânt*, p. 26); „Pe masa lui de scris se află o călimară de porțelan albastru, înflorat cu aur, o cană mare, suplă, tot de porțelan de un *trandafiriu ireal*, pe care plutesc parcă nourași opalini ca dungile asfințitului de adineauri, o ceașcă aidoma cării.” (Lucia Demetrius, *Aripi albastre*, în *Te iubesc, viață!*, p. 31); „Exuvia(bil)l, serpentin, fatidic, autonom și extenuat, ba chiar și decăzut, cu anii, la *rozuliu* cel mai *veșted*, – tot ceea ce, acum, ne mai privește e acest șal «plutind peste prăpastie...»” (Șerban Foarță, *Scrisori (mai mult decât) deschise*, în *Opera somnia: antologie*, p. 237); „Lângă o cișmea, o țigăncușă, subțire ca o trestie, cu șalvarii *roz-țipător* și bluza albastră ca sineala de rufe, purtând părul de abanos legat cu un turban alb de-ți lua ochii, își umplea gălețile cu apă.” (Cella Serghi, *Pânza de păianjen*, p. 197) etc.;
- **nume de culoare provenit de la numele plantei + nume de culoare / nuanță:** *violet argintiu, violaceu-vinețiu, trandafiriu-negru, violet-bleumarin, violet-negricios, violet-portocaliu, vioriu închis* etc.: „Pletele negre, prinse cu o agrafă albă de plastic la tâmplă, macină reflexe *violet-argintii*...” (George Șerban, *Somnul*, p. 203); „de la buze la mână gestul devine poem / înmugurirea zăpezii ce-i flutură-n afară / plutește în aerul *violet-bleumarin*...” (Nicolae Leahu, *esplanada barocă I*, în *Personajul din poezie*, p. 46); „Nu se mai vedea deasupra capului decât o fâșie de cer în care se târau nori *violeți-negricioși*.” (Petru Dumitriu, *Cronică de familie*, II, p. 68); „Suprafețe întretăiate. Aerul era una dintre ele, albastrii dimineța (albastrii spre roz), apoi din ce în ce mai strălucitor, mai auriu și mai clar, aproape galben înaintea de furtună, vara, cenușiu toamna, umed și greu, alburii și aspru iarna, *violet-portocaliu* în serile calde, apoi violet spre cerneală și negru noaptea, negru și nesfârșit.” (Simona Popescu, *Exuvii*, p. 41); „Ochi mari, de un *vioriu închis*, ca prunele când sunt brumate.” (Cezar Petrescu, *Greta Garbo*, p. 162) etc.;
- **nume de culoare provenit de la numele plantei + nume de culoare provenit de la numele plantei:** *trandafiriu violet, roz-liliachiu, roz-vioriu, rozaliu-liliachiu, vio-*

let vioriu etc.: „Pe masă, o tavă rotundă de ceramică albă, cu bordură de alpaca, cu un superb desen floral, în verde, albastru-pal și roz-liliachiu, reprezentând o plantă de casă, o fucsie, și o vază cu crizanteme din grădina noastră.” (Marta Petreu, *Acasă, pe Câmpia Armaghedonului*, p. 100); „Între cer și între mare s-umflă, se curbează, crește / Până umple tot ecranul și atunci poți zări / O imagine într-însa: ceruri roz-liliachii...” (Mircea Cărtărescu, *Levantul*, p. 86); „<...> mai este oare, – te întrebi, mă întreb, – până / puzderia floricelelor roz-viorii / va transforma nădăjduirea / în plăpânda bucurie-a începutului de învărare, când, / prin vreun pâlț de păpușiș, salvat ca prin miracol, / va răsări cântecul lebedei tinere...” (Leo Butnaru, *Elegie pe lunca numită Lebedina de lângă Negurenii mei de baștină*, în *Puntea de acces*, p. 179); „Viața fericită de student – numai carpenii din parc și numai cerul de noapte trandafiriu-violet, numai țăranii veniți la oraș, numai cinematograful, numai muzeul de arte...” (Lidia Istrati, *Goana după vânt*, p. 21); „– Dănuț, va fi cântărețul Moldovei, proroci domnul Deleanu, privind violetul vioriu, în zările albastre, al dealurilor moldovene.” (Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*, II, p. 432); „Totuși nu-i mergea chiar rău. Se mai împlinise în ultimul an și se împlinea pe zi ce trece, încât acum de se mai putea apleca să-și lege șireturile, obrajii îi prinseseră din nou culoarea, o culoare rozalie-liliachie, mai curând nesănătoasă, ca cea a puilor de rândunică ieșiți din ouă.” (Radu Aldulescu, *Sonata pentru acordeon*, p. 358) etc.;

- **nume de culoare + nume de culoare provenit de la numele plantei:** *alb-trandafiriu, alb vioriu, blond-cânepiu, galben-cânepiu, albastru-liliachiu, gri-violet* etc.: „Clinica era viața și fericirea lui. Pentru că n-avea timp să citească romane, el se odihnea, se plimba, se ascundea hălăduind liber, în tablouri. Într-o repede privire era pe vârful unui pisc romantic, înzăpezit de lumini ale amurgului, respira briza într-un *alb trandafiriu* al unei pânze fluturate în golful Neapoli...” (Mircea Vaida, *Zile în cuibul păsării*, p. 101); „La 42 de ani tu / mai aluneci printr-o Alaskă imaginară / scuturat de febra aurului, gata să-ți lași / scheletul *alb-trandafiriu* / lângă foc pe zăpadă” (Arcadie Suceveanu, *Febra aurului*, în *Cafeneaua Nevermore*, p. 60); „Se uita la soră-sa și i se întunecaseră ochii; fețișoara *albă-trandafirie* îi era netedă ca o petală de trandafir, gura bosumflată roșie și proaspătă.” (Petru Dumitriu, *Cronică de familie*, I, p. 151); „În vremea asta copilul a crescut și e – nu numai pentru ochii lui de părinte, dar pentru toți câți îl cunosc – cel mai drăguț copil ce s-a văzut vreodată; frumos ca un înger, având chipul Elenei, cu părul creț, numai inele castanii, o frunte bombată sub care sclipesc doi ochi negri, cu gene lungi, cu *albul vioriu*; și e așa de înțelept, așa de cuminte.” (Ioan Brătescu-Voinești, *În lumea dreptății*, în *Întuneric și lumină*, p. 37); „De gâtul ca un mâner mă prinde / cineva mai trist / decât mine, / în *alb-vioriu* din grinde.” (Gabriela Melinescu, *Dansând în odaia întunecată*, în *Stări de suflet*, p. 107); „Vorbește tare, e veselă. Își scutură părul – *blond cânepiu*, bogat.” (Stelian Tănase, *L.A. vs. N.Y.: jurnal american*, p. 295); „«Tata!...» «Da, ce-i?» întrebă Alexandru Mira mângâind părul aspru, *blond-cânepiu*, împletit cu iscusință de Marcela Mira într-o codiță scurtă și groasă, de care atârnav două bile roșii de plastic.” (George Șerban, *Somnul*, p. 93); „Într-o secundă, ai rămas cu floarea goală (a ta, de-un rumen palid în *galben-cânepiu* dimprejur).” (Șerban Foarță, *Floralia*, în *Amor amoris*, p. 227); „Aveam un cult pentru frumoasa Afrodita. Țineam în cinstea ei, într-un penar, o scoică neagră, satinată în interior cu o pojghiță albă, sidefie, care făcea ape roz și vineții, *albastre-liliachii* cu irizări de verde.” (Simona Popescu, *Exuvii*, p. 106); „«Ce jale o fi având păsările astea, libere să zboare oriunde și oricând vor?»», se gândi tânăra femeie cu păr castaniu și ochi *gri-violeți*.” (Oleg Serebrian, *Cântecul mării*, p. 387) etc.

c) prin **conversiune**: *iris, ciclam, ciclamen, mimoză, șofran, vanilie, iasomie, acaju, abanos* etc.: „Dacă mi-ar fi spus cineva atunci, pe când ajunși la gardul casei ei, ne-am oprit un sfert de oră ca să ne sărutăm în ninsoarea deasă, strivind florile între noi, simțindu-le răsuflările parfumate din zecile de guri roșii cu fâșii galbene, azurii cu dantelări *ciclam*, albicioase-verzi-palide cu pistiluri străvezii, că în numai cincisprezece luni de-atunci încolo, într-o singură noapte, fata aceea micuță, cu sprâncene puțin mai oblice decât ar fi trebuit, avea să fie schimbată cu altcineva, care arăta la fel până la ultima aluniță și ultima geană, vorbea la fel, se mișca la fel și totuși era alta, străină și amenințătoare, n-aș fi putut să cred, cum îmi vine greu să cred și acum.” (Mircea Cărtărescu, *Solenoid*, p. 352-353); „Feliuțele de șuncă, tăiate pedant, și brânza gălbuie îmi fac totuși sete; roșiile cărnoase, *ciclamen închis*, sunt deja o amintire a verii.” (Mihai Zamfir, *Acasă*, p. 76); „și mai jos se întindea un oraș cu metrouri / și monoraiuri și vitrine cu instrumente / muzicale vopsite dulce în *acaju*, oranj...” (Mircea Cărtărescu, *Femeie, femeie, femeie...*, în *O seară la operă*, p. 36) etc.

Așadar, vorbitorul de limbă română are preferință atât pentru mijloacele sintetice, cât și pentru cele analitice de exprimare a cromaticii. Mai mult, vorbitorul de limbă română are capacitatea de a dubla exprimarea culorii, exprimând-o atât prin derivare, cât și prin structuri analitice. De exemplu, *liliachiu* – „de culoarea liliacului”; *stânjeniu* – „de culoarea stânjenelului”; *toporășiu* – „de culoarea toporașului”; *răsurii* – „de culoarea florii de răsură”; *viorii* – „de culoarea viorelei” etc. Numărul cuvintelor ce se pot crea astfel, plecând de la comparația cu fructe, animale, păsări, plante etc. este, desigur, foarte mare și oricând cineva poate adăuga elemente noi la inventarul existent și consacrat. Faptul acesta l-a determinat pe John Lyons, un reputat semantician englez, să afirme în cartea sa *Semantica structurală* (1964) că într-o limbă, de pildă în engleză, „câmpul”, zonă continuă a culorilor, poate fi divizat la nesfârșire cu ajutorul cuvintelor.

O altă dimensiune a exprimării culorilor în limba română se realizează prin „valorificarea” de către purtătorul de limbă a câmpului lexico-semantic *floră*, exprimându-se prin structuri de tipul: **floare + de + denotat (numele plantei)**. Astfel, vorbitorul încearcă să redea cât mai exact culoarea, recurgând la numele denotatului, care, indiscutabil, este mult mai cunoscut, iar utilizarea structurilor de tipul: de *culoarea florii de ...* devine din ce în ce mai frecventă, fapt confirmat și de exemplele date:

Floare de cicoare: „Pe stelaj erau câni, pahare, farfuriile de duminică. Între ele, al doilea obiect miraculos al copilăriei mele: o bombonieră de sticlă albastră, de *culoarea florilor de cicoare*.” (Marta Petreu, *Acasă, pe Câmpia Armagedonului*, p. 100)

Floare de cireș: „Yamabushi se opri la trei pași de el și înclină ușor capul. Bărbatul se ridică, împreună mâinile ca pentru o rugăciune, se înclină ușor și spuse: – Bucuria de a te revedea are *culoarea florii de cireș*, Yamabushi. – Sosirea mea aici este o sclipire a soarelui în asfințit, Shiro-san.” (Radu Ciobotea, *Apărătorii – Ultimul meterez*, vol. I, p. 378);

Floare de in: „Ea avea ochi mari, rotunzi, ochi deschiși meniți să primească, nu să dea, cu irisul albastru de *culoarea florii de in*, și cu o pupilă mică, punctiformă, parcă mereu închisă.” (Victor Papilian, *Ochiul cu două pupile*, în *Lacrima*, p. 46);

Floare de liliac: „Șterse negura cu batista și se cercetă cu luarea-aminte unei străine, în ochii de *culoarea florii de liliac*.” (Cezar Petrescu, *Întunecare*, I, p. 138);

Floare de măr: „Îl incomoda pomul câștigat de pomană pe care îl ținea cu amândouă mâinile de tulpină, lângă umăr, înălțându-i-se mult deasupra capului cu podoabele aninate de cele trei ramuri: perje uscate înșirate pe ață, mere înfipite în capetele ramurilor, o cană smălțuită de *culoarea florilor de măr*, o șapcă, o cămașă în carouri, o pereche de pantaloni și niște pantofi care, fiind legați cu șireturile de tulpina pomului, îl supărau, legănându-i-se la piept.” (Nicolae Popa, *Cubul de zahăr*, p. 62);

Floarea-soarelui: „Era îmbrăcat aidoma unui comis-voiajor american, într-o haină cadri-lată, cu dungi groase, galbene, pe un fond maro-închis, strânsă pe talie, cu poalele scurte, îmbrăcându-i rotund șoldurile, pantalonii erau de un bej-deschis, aproape pal, o cravată lată, de *culoarea florii-soarelui*, trecuse peste reverele hainei și se odihnea neglijentă pe pieptul lui lat.” (Dinu Săraru, *Clipa*, p. 55);

Floare de tei: „La răsăritul ei, luna luă *culoarea florilor de tei*, vestind o caldă noapte de vară.” (Ionel Teodoreanu, *Lorelei*, p. 43) etc.

O serie de nume de culori sunt rediate analitic. Astfel, în limba română tot mai des își fac loc structuri de tipul: *de culoarea + numele plantei*:

Abanos: „Trei tinere în rochii ușoare de vară, care așa cum păseau alături, una blondă, cu zulfii aurii, coborându-i în valuri pe spate, alta cu un păr de *culoarea abanosului* pieptănat în jurul ovalului pur, a treia cu o claiie rebelă roșcată, ce părea că scoate scânteii la soare și cu niște ochi verzi, limpezi și strălucitori, păreau întruchiparea vie a acelor mitice trei grații.” (Vera Malev, *Recviem pentru Maria*, p. 68);

Brad: „De *culoarea bradului*, cartea nominalizată deschide autoarei drum verde într-o nouă lume, cea a literaturii, care o prinde, în plasa sa de aur, din care condei era nu încercă să evadeze.” (Valeria Florea-Dascăl, *Senzația zborului sau Viața e în culori*, în *Femeia de la picioarele bărbatului meu*, p. 7);

Cânepă: „ – Eu aș vrea o femeie care să mă iubească. Ea ar compensa totul! spuse al doilea, cel cu pleoapele roșii și fără gene, cu părul rar de *culoarea cânepii* și coșuri cu vârf alb pe obraz.” (Cezar Petrescu, *Calea Victoriei*, p. 135);

Ciclamă: „Toracele îi era de purpură viorie, chelicerele din cel mai scânteietor turcoaz, pântecul de *culoarea* delicioasă a *ciclamei*, cu perișori ca acel verde care abia se-ntinge în galbenul lămâilor, cu filiere roze și aproape invizibile inele frez.” (Mircea Cărtărescu, *Travesti*, p. 72);

Conopidă: „El are bronhii de corali, / El poartă un miros de stridii, / El, de *culoarea conopidei*, / A fost pictat de Marc Shagall...” (Anatol Codru, *Ecoul*, în *Față către față*, p. 117);

Grâu copt: „Soarele apune, dând cerului *culoare de grâu copt*.” (Ionel Teodoreanu, *În casa bunicilor*, p. 186); „Vălul undei sub trandafiri fugari luneca. / Adieri verzi veneau din larg cântătoare, / răscolind fâlfâiri roșcate, plete de soare, / întruparea visului în *culoarea grâului copt*, lumina.” (Adrian Maniu, *Primăvara din mare*, în *Versuri*, p. 281);

Grâu dat în pârg: „Sub silueta mamei nu scrise nimic – o putea recunoaște oricine, de altfel, și nici în dreptul pruncului; pe acesta îl făcu mai drăgălaș decât de obicei (buclioarele, mai ales, îi reușiră de data asta în mod deosebit, gălbui-roșcate, de *culoarea grâului dat în pârg*.” (Sorin Titel, *Pasărea și umbra*, p. 182);

Grâu tânăr: „În odaia lui, cu tapet înflorat, de *culoarea grâului tânăr*, se afla o lampă mare cu petrol.” (Mircea Eliade, *Noaptea de Sânziene*, I, p. 265);

Iarbă: „Își scoase pantofii escarpen, îi așeză în dulapul de lângă baia de serviciu și păși cu picioarele goale pe mocheta de *culoarea ierbii*, scoțând suspine de ușurare și plăcere.” (Melania Bancea, *Al optulea*, p. 12);

Ierburi de pădure: „Huniade nu-l auzise pe Corsarul cu barba ca ferăstrăul, nici nu-i observase culoarea verde a feței, nu vedea decât ochii aceia verzi, ochii de *culoarea ierburilor de pădure*, ierbi neumbrate, pe care numai roua și soarele le mângâia, de aceea poate era în ei atâta rouă, atâta soare, atâta pădure umbrită și fata, îmbrăcată acum, îi surâse cu nemaipomeniții ei dinți de fildeș...” (Vasile Rebreanu, *Portretul unei amante arțăgoase*, în *Mireasmă și suspin*, p. 175);

Iris: „Verișoara mea, blondă, cu ochii de *culoarea irisului*, cu șuvițele aurii în jurul obrajilor albi și netezi îmi făcu semn să mă apropii și să închid ușa.” (Valentina Stoica, *Scumpă tanti Camelia*, în *Revelații: Nuvele*, p. 99);

Levăntică: „Neîncrederea lui Armășescu, concentrată în ochii săi cenușii-albaștri, *culoarea levănticăi*, era plină de subînțelesuri.” (Constantin Ciopraga, *Nisipul*, p. 360);

Liliac: „Rămase mai întâi foarte multă vreme privind-o: era îmbrăcată primăvărat, cu o bluză de *culoarea liliacului*.” (Mircea Eliade, *Noaptea de Sânziene*, I, p. 230); „Nu ajunseseră la intrarea în casă, când Eliza, al cărei păr, să nu omitem, era proaspăt coafat și avea *culoarea liliacului*, începu să țipe, arătând spre fereastra bibliotecii.” (Platon Pardău, *Hana*, p. 122);

Liliac bătut: „Ochii, viorii, *culoarea liliacului bătut*, se umeziseră de plăcerea ritmului și străluceau.” (Constantin Țoiu, *Galeria cu viță sălbatică*, p. 121);

Mac: „Atitudinea ei avea ceva primitiv oriental. Îți venea s-o îmbraci cu șalvari, punându-i mărgelile albastre la gât, brațări în jurul gleznelor, și pe cap, basma de *culoarea macului*.” (Ionel Teodoreanu, *Lorelei*, p. 9);

Mazăre: „Trăgea după el un trenchi de *culoarea mazării* și o servietă cam roasă, grozav de burdușită...” (Valentin Silvestru, *Zâna castraveților*, p. 10);

Mazăre nouă: „<...> Jorj Turgea, un domn contemporan cu secolul, avea fix șaptezeci și șase de ani, dar care părea mai tânăr decât toți, înalt, sec, foarte îngrijit și elegant, de o eleganță ostentativ desuetă, de pe vremea automobilului Ford, cu mustați, deși pantalonii săi supraelastici, St. Michel, culoarea bilei vechi de biliard și sacoul foaie de tutun uscat cu nasturi cocliți erau la modă plus cravata de *culoarea mazării noi* (marfă de pachet!)...” (Constantin Țoiu, *Însoțitorul*, p. 132);

Pai: „Ținând picioarele pe mocheta de *culoarea paiului* în perioada secerișului, trecu în baie.” (Fănuș Neagu, *Frumoșii nebuni ai marilor orașe*, p. 39);

Pai degradat: „Dormitorul, dominat de fumuriu lăcuit și de auriu, căci și tapetul era cu pătrate de *culoarea paiului degradat*, avea un pat-divan mare foarte jos, sprijinit pe picioare mici, ca un scaun, scurte și drepte.” (Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, p. 278);

Pai de grâu copt: „Într-o după-amiază umedă și mohorâtă, sosise de la București și doamna Emma Roth, vara doamnei Weiber, o văduvă frumoasă, cu ochi albaștri și păr de *culoarea paiului de grâu copt*.” (Vasile Gavrilă, *În căutarea destinului*, p. 84);

Pelin veșted: „În clipa aceea însă, ușa se trânti de perete și apărură Marița, slujnica cu ochii de *culoarea pelinului veșted*...” (Cezar Petrescu, *Întunecare*, I, p. 159);

Praz: „Surăseră și ochii fetei, și, pe o linie nevăzută, simpatia se încrucișă spontan, ținuta biatului se muie într-un fel, purtarea Rozanei deveni și ea mai degajată.. El o găsea grozav de ciudată în rochița ei tiroleză, de *culoarea prazului*, stropită cu buline roșii, înconjurate de o aureolă gălbuie, la care asortase pantofi roșii și o fundă de aceeași culoare...” (Ada Orleanu, *Bun rămas, crânguri de alun*, p. 51);

Rapiță: „Avea o cămașă bleu-pal și o cravată roz. Haina era de *culoarea rapiței*.” (Dumitru Țepeneag, *Pont des arts*, p. 225);

Salată: „Târlăcii prea mari lipăiau zgomotos pe linoleumul lucios, de *culoarea salatei*.” (Aureliu Busuioc, *Ploi de scurtă durată*, p. 158);

Spanac: „Cu banii premiului, cinci mii de lei, s-a dus atunci direct la un magazin de sport și de acolo la gară, transformat în perfect alpinist: bocanci ținuiți în talpă, rucsac, pălărieuță de *culoarea spanacului* cu pământ de bărbierit la ceafă.” (Cezar Petrescu, *Dumineca orbului*, p. 217);

Spic: „De când orbise, își lăsase plete și barbă, arăta ca un Christ în vârstă. Vara, purta un caftan auriu de *culoarea spicului*.” (Daniela Zeca, *Omar cel orb*, p. 17);

Spic de grâu: „Pe drum, inelul dispăruse în buzunarul lui Puiu. Acum era înlocuit cu un safir palid, montat în aur florentin de *culoarea spicului de grâu*.” (Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*, III, p. 228);

Stânjenel: „Cădea amurgul și apa Dunării lua *culoarea stânjeneilor* când ajunse în port Anton Lupan.” (Radu Tudoran, *Toate pânzele sus!*, vol. I, p. 63);

Șofran: „Era într-o tunică de *culoarea șofranului*, care-i mlădia corpul și o înălța.” (Liviu Rebreanu, *Adam și Eva*, p. 172); „Fluturând în veșminte / de *culoarea șofranului*, / ard fetele verii ca steaguri / în vântul și-n râsetul anului.” (Lucian Blaga, *Țară*, în *Opera poetică*, p. 203);

Tabac: „Știe Andrei ce știe. Încât vorbește iar, fără să-și schimbe poziția înclinată a frunții încadrate de plete nețesălate de *culoarea tabacului*...” (Mircea Constantinescu, *Dacă X, atunci foarte probabil Y*, în *Aleargă pentru viața ta*, p. 166);

Toporaș: „S-a dus la geam și a văzut o lampă cu glob roz pe treptele cerdacului, iar la lumina ei – mai dulce ca a zorilor pe floarea piersicului – fete și băieți dansând un vals, când în lumină – câte-o clipă de *culoarea celui mai suav mărgean* – și când în umbra de *culoarea toporașilor*, a nopții parfumată de renclode.” (Ionel Teodoreanu, *Întoarcerea în timp*, p. 21)

Tutun: „Când m-am trezit, doamna Iulia își bea cafeaua și fuma o țigară lungă, de *culoarea tutunului*, și asculta știrile la aparatul de radio.” (Dorin Spineanu, *Iulia*, în *Iulia*, p. 31); „Boierul îi sărută căminăresei mâna, îl mângâie cu mâini greoaie pe Mihai și-i pofteste pe amândoi într-o încăpere cu perdele de atlas fin, cu ornice de toate felurile așezate pe mese și pe scrinuri și cu mobile de *culoarea tutunului*.” (Gheorghe Tomozei, *Miradoniz*, în *ALTAIR. Poezii. Miradoniz*, p. 200); „Intră frig pe sub ușă, la munte a nins – prima zăpadă –, caloriferul ascuns sub o perdea de *culoarea tutunului* sforăie încet.” (Fănuș Neagu, *Dincolo de nisipuri*, p. 78);

Tutun spaniol: „Intră în salonul cu fotolii capitonate de *culoarea* sumbră a *tutunului spaniol*, cu tablouri proaste în rame foarte late și foarte aurite și pereți spoiți cu vâruiala zgrunțuroasă, care sub numele de *calcio-vecchio*, făcuse furori în București între 1930 și 1940...” (Petru Dumitriu, *Cronică de familie*, III, p. 129);

Tutun uscat: „Fire lungi de *culoarea tutunului uscat* traversează creștetul dintr-o parte în alta, reușind să acopere o calviție prematură.” (George Șerban, *Somnul*, p. 241)

Verbină: „Șterse totul și răzui, dând *culoarea verbinei* celor două deschideri dintr-o singură ușă.” (Daniela Zeca, *Istoria romanțată a unui safari*, p. 34)

Violetă imperială: „Pe figura gânditoare a Zoei Vesbianu, în ochii de *culoarea violetelor imperiale*, căuta nerăbdător curiozitatea, mirarea, interesul; deși nu s-ar fi supărat defel dacă Zoe Vesbianu i-ar fi răspuns, hohotind, că toate acestea sunt basme și că e nedelicat să o socotească atât de naivă ca să le creadă.” (Cezar Petrescu, *Întunecare*, I, p. 220);

Violetă de Parma: „Și la urmă m-am gândit că dacă și numai dacă m-aș duce la petrecere, n-am nicio rochie care să-mi convină – poate doar cea de *culoarea violetelor de Parma*, care nu-i tocmai nouă – așadar nu mă pot duce.” (Ioana Pârvulescu, *Viața începe vineri*, p. 273);

Viorea: „Se aflau încă două doamne și o fată blondă, în haină albastră de *culoarea viorelei*, înaltă și fragilă, cu umerii slabi și înguști, cu părul imaterial ca un abur.” (Cezar Petrescu, *Întunecare*, II, p. 90) etc.

Ca versiune miniaturală a marelui tezaur cromatic al limbii, vocabularul denumirilor de culori ce au la bază câmpul lexico-semantic „flora” se dovedește o arie de cercetare științifică interesantă și complexă prin problemele dificile, dar interesante pe care le pune. Este important să punem în valoare relativitatea modelelor denominative. Vocabularul cromatic dat oferă posibilitatea de a demonstra că, în interiorul unei culturi, una și aceeași realitate capătă în perioade distincte desemnări multiconfigurative. De exemplu, de la *liliac* – de *culoarea liliacului*, dar și *lila*, *mov*, *violetiu*, *viuriu*, *viorel*, *violaceu*, de *culoarea liliacului* bătut și, nu în ultimul rând, variantele regionale și populare: *liliciu*, *liliaciu*, *lilieceu* etc.

Într-o continuă mișcare și schimbare, vocabularul este un sistem deschis inovațiilor, fapt ce poate fi remarcat și în studierea lexicului neologic cromatic în limba română. Din

punct de vedere lingvistic, nu trebuie făcută distincția calitativ-estetică între creatorii de literatură sau de publicistică în general, pentru că de multe ori tocmai un scriitor „novice” poate să fie un adevărat „inovator” în ceea ce privește formele noi, pe care să nu le putem întâlni în alte părți, așa încât valoarea de „document” a scrierilor sale este prețioasă, afirmă Florica Dimitrescu (Dimitrescu 2002: 23-24).

Limba română contemporană este „impusă” să sufere anumite transformări și „supușă” modificărilor, datorită sau din cauza numeroaselor împrumuturi din limbile engleză și franceză. Important este să amintim că acest principiu funcționează și pe dimensiunea ce ne preocupă: nume de culori – nume de plante. Lexicul moștenit face loc împrumuturilor datorate diferitelor contacte dintre cultura română și cultura altor civilizații. Astfel, neologicele: *roz-cyclamen*, *roz-azalee*, *roz-fuchsia*, *ciclame*, *ciclamen*, *fuchsia*, *lavand*, *tabac*, *havan*, *lila*, *iris*, *vanilie* etc. sunt doar câteva exemple în acest sens: „În schimb, eu îi admir rochia nouă și asta-i face plăcere. E o monstruoziție galben muștar cu tunică *ciclamen* și franjuri.” (Rodica Ojog-Brașoveanu, *Al cincilea as*, p. 74); „Trecu plecându-se de două ori pe sub cămășile și pantalonii spânzurați, pantaloni femeiești și bărbătești, cu laturile desfăcute în atitudini obscene și într-o vinovată promiscuitate: pantaloni de mătase negri, verzi, *roz* și *lila*...” (Cezar Petrescu, *Întunecare*, I, p. 275) etc.

O altă clasificare a adjectivelor cromatice provenite de la nume de plante se face în funcție de criteriul variabilității:

- Adjective variabile: *bujoriu*, *bujorat*, *cânepiu*, *trandafiriu*, *toporășiu*, *rășuriu*, *micșuniu*, *lilachiu*, *rozaliu*, *lilial*, *stânjeniu*, *zambiliu* etc.: „Ca mine îl privea și un bătlănaș *cânepiu* de pe tava verde a unei frunze de nufăr...” (Mihail Sadoveanu, *Nada florilor*, p. 62); „Într-o liniște grea de pustiu, *cânepie*, / rățâcind amărât pe-o scrumită câmpie / m-am trezit dintr-odată alături, pe jos, / însoțit de-un arhanghel cu pasul vânjos.” (Ștefan Augustin Doinaș, *Îngerul îmbufnat*, în *Amor universalis*, p. 110); „Pe tavan zburau răzleți îngeri în sutane roșii și *cânepii*, subțiri și lungi, cu aripi transparente, încât îi vedeai ca pe niște libelule într-un văzduh difuz reverberând ecouri vagi de curcubeu.” (Radu Aldulescu, *Sonata pentru acordeon*, p. 309); „Șerbetul nu se servea niciodată în căni, ci doar în pahare numaidecât de cristal, ca prin limpezimea lor să se zărească pasta *rozalie*, ca un fruct al apei.” (Varujan Vosganian, *Cartea șoaptelor*, p. 473); „Razele soarelui îi aureau favoriții albi, stufoși, ce-i încadrau obrajii plini, *rozalii*.” (Vintilă Corbul, Eugen Burada, *Uragan asupra Europei*, I, p. 6); „Îți torn pe-ndelete să bei / Un lichior de magie / Sau poate doar vinul *roziu* / Al unei vieți efemere...” (Theodor George Calcan, *Eu încă simt frigul care pare să fie O colivie întoarsă*, în *Atelierele lui Belfegor*, p. 131); „Căluțul era mânat de un tânăr blond cu părul ca floarea de bostan și un ten *roziu*, pătat de câteva iritații.” (Apostol Gurău, *Sâmbure înflorit*, p. 86); „Pe masa lor, pahare înalte cu o licoare *rozie*, din care sorbeau cu paiul, un serviciu de argint de cafea, un pachet de țigări colorat, învelit în tiplă, care nu era de aici.” (Lucia Demetrius, *Altundeva*, în *Album de familie*, p. 326); „stam în bucătărie pe un pat acoperit cu macat / *stânjeniu* din lână de oi toarsă de bunica / rășchiată de mine vopsită și țesută de mama” (Maria Șleahțișchi, *dumnezeu n-a murit*, în *Oleandrii mă strigă roz*, p. 47); „În nemărginire sub cerul *lilachiu*, ieșea câteodată un vultur și plutea în razele calde, pe vânturile ușoare, ca pe o apă.” (Mihail Sadoveanu, *Întâia iubire*, în *Întâia iubire*, p. 17); „De ce nu l-am lăsat în pace, să doarmă somnul adânc, tihnit, în mormântul *trandafiriu*, cu mireasmă de primăvară și cântece mute, în care zace adolescența mea dimpreună cu Lotte, de care nu se va despărți niciodată?” (Mihail Drumeș, *Elevul Dima dintr-a șapte-a*, p. 457); „Visătorilor de șaisprezece ani, viața le schimbă iute pânza *trandafirie* a imaginației, și pe mulți îi obosește înainte de a fi trăit.” (Valentina Stoica, *Femeia în*

albastru, p. 41); „Ne prefăceam că dormim și el ne mirosea cu nările sale *trandafirii* și crude obrazul, încât răsufierea lui fierbinte ne dădea fiori.” (Mircea Vaida, *Zile în cuibul păsării*, p. 27); „Iată, o tunică din gaz de mătase *liliachie* a aterizat din cerul parizian pe hârtia aceasta albă, pe care scriu.” (Nicolae Balotă, *Parisul e o carte*, p. 223); „Dealuri cu pietre *liliachii* străjuind înflorirea narciselor. / Drumuri nivelate pe dedesubt de prăbușirea / pietrelor de deasupra. Trasee strivite de contrasens.” (Nicolae Popa, *Rădăcina umbrei*, în *Careul cu raci*, p. 76) etc.;

- Adjective invariabile: *ciclam*, *ciclamen*, *fuchsia*, *lavand*, *lila*, *iris*, *pai*, *roz*, *tabac*, *vanilie*, *iasomie*, *mimoză* etc.: „Și te-am împodobit cu panglici / De roz, / De bleu, / De violet, / Ca să pricepi atunci prin tine / Simbolul unui triolet.” (Ion Minulescu, *Romanța oului de ciocolată*, în *Romanțe pentru mai târziu*, p. 373); „Mai întâlnim și alți ofițeri, care gustă cu condescendență de pe farfurioarele cu friptură și din paharele groase, aburoase, cu vin roz.” (Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, p. 204-205); „Căci, roz sunt florile livezii, dar, la un bal, veți recunoaște rozul chiar într-o rochie, sau într-o piatră de inel și asta nu va modifica întru nimic priceperea unei atare culori. Zic roz și basta.” (Ioan Mihai Cochinescu, *Ambasadorul*, p. 67); „– S-ul nucleii sale / cu, prinse-n șnur *lila*, scrisori / vechi, – nu făr’ de velinuri scumpe; / vechi nufăr de velinuri scumpe / cuprinse-n șnur *lila*: scrisori.” (Șerban Foartă, *Alte șapte holorime*, în *Amor amoris*, p. 194); „În schimb, abia intrat în cameră, se repede la oglinda înnegrită a garderobului, nu chipul lunguiet, cu sprâncene groase și nas puternic îl neliniștește, ci redingota bleumarin, *gilet*-ul galben-*pai* cu floricele într-o tentă foncée și pantalonul în culoarea oului de rață – ce anume oare din ținuta lui mai păstrează semnele Răsăritului Europei din care vine?” (Gabriela Adameșteanu, *Dimineața pierdută*, p. 199).

Culorile sau spectrul, deși identic pentru toți și într-o continuă dinamică accentuată, în diverse limbi este reflectat în mod diferit, „iar zona lexicală a numelor de culori nu e calchiată de toate limbile după un tipar unic” (Stati 1973: 110). Denumirile culorilor alcătuiesc în fiecare limbă un sistem complex, care este într-o perpetuă modificare, numărul de culori derivate / nuanțe cromatice crescând treptat odată cu evoluția civilizației umane, constituind un câmp semantic conturat, dar, flexibil, atestă deosebiri esențiale. Aceste divergențe există sau apar în funcție de accentuarea culorii, a nuanței, dar și a mijloacelor de exprimare.

Referințe bibliografice:

1. Bidu-Vrânceanu, Angela, *Structura vocabularului limbii române contemporane*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
2. Dimitrescu, Florica, *Despre culori și nu numai. Din cromatica actuală (I)*, în: *Limbă și literatură*, 2002, vol. III-IV, p. 21-33.
3. Porucic, Teodor, *Terminologia românească în Basarabia* (publicat în: *Viața Basarabiei*, 1932, nr. 4, p. 49-58), republicat în: *Fizica și terminologiile moderne*, 2006 vol. 4, nr. 1-2.
4. Stati, Sorin, *Douăzeci de scrisori despre limbaj*, București, Editura Științifică, 1973.

Dicționare:

1. DAR = Bulgăre, Gheorghe; Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, București, Editura Saeculum vizual, 2003.
2. DCN = Bîrsanu, Aurelia, Stanțieru, Svetlana, *Dicționar de culori și nuanțe*, Chișinău, Editura Epigraf, 2013.
3. DCR = Dimitrescu, Florica, *Dicționar de cuvinte recente*, Ediția a II-a, București, Editura Logos, 1997.
4. DEXI = *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române* (coord. Eugenia Dima), Chișinău, Editura Arc, Gunivas, 2007.